49027 ـ پرسش دربارۀ اختیار در انتخاب فدیه

سوال

برخی گمان می‌کنند هرگاه مرتکب یکی از کارهای ممنوع در احرام شوند، بر آنان واجب است که حتماً قربانی کنند، یا سه روز روزه بگیرند، یا شش مسکین را اطعام کنند؛ و اختیار دارند هر کدام از این سه مورد را که خواستند انتخاب کنند.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

بر محرم در حج یا عمره این کارها حرام است: تراشیدن مو، گرفتن ناخن، پوشاندن سر با چیزی که به آن می‌چسبد، پوشیدن لباس دوخته برای مردان، استفاده از روبند و دستکش برای زنان، خوش‌بو کردن بدن یا لباس، شکار کردن، بستن عقد نکاح، و آمیزش جنسی و مقدمات آن. (پرسش شمارۀ 11356 را ببینید).

هرگاه مُحرِم مرتکبِ یکی از این کارهای ممنوع شود، از این حالت‌ها خارج نیست:

نخست: آن را از روی فراموشی، نادانی، اجبار یا در خواب انجام دهد؛ که در این صورت چیزی بر او نیست.

دوم: آن را از روی عمد اما به دلیلی انجام دهد که انجام آن کار ممنوع را مباح می‌سازد؛ در این صورت گناهی بر او نیست، ولی پرداخت فدیۀ آن کار ممنوع بر او واجب است که توضیح آن خواهد آمد.

سوم: آن را عمداً و بدون عذر انجام دهد؛ در این صورت گناهکار است و فدیۀ او به چند بخش تقسیم می‌شود:

بخش اول: آنچه فدیه ندارد، و آن بستن عقد نکاح است.

بخش دوم: آنچه فدیۀ آن یک شتر است، و آن آمیزش جنسی در حج پیش از تحلل اول است.

بخش سوم: آنچه فدیۀ آن سه روز روزه است ـ خواه پی‌درپی باشد یا جداگانه ـ یا ذبح گوسفندی که برای قربانی کفایت کند، یا معادل آن یعنی یک‌هفتم شتر یا یک‌هفتم گاو؛ به گونه‌ای که گوشت آن میان فقرا تقسیم شود و فرد چیزی از آن نخورد؛ و یا اطعام شش مسکین که به هر کدام نصف صاع از مواد غذایی داده شود. فرد در موارد زیر میان انتخاب یکی از این سه گزینه مختار است: از بین بردن مو و ناخن، خوش‌بو کردن، لمس از روی شهوت [یعنی تماس با همسر بدون آمیزش]، پوشیدن دستکش، روبنده زدن زن، پوشیدن لباس دوخته توسط مرد و پوشاندن سر توسط مرد.

بخش چهارم: آنچه فدیهٔ آن همان جزای آن است یا آنچه معادل آن باشد، و آن کشتن شکار است؛ اگر شکار حیوانی هم‌تراز داشته باشد، فرد میان سه چیز مختار است:

۱ـ ذبح حیوان هم‌تراز و تقسیم گوشت آن میان فقرای حرم.

۲ـ تعیین ارزش آن حیوان هم‌تراز و تهیهٔ غذا به همان میزان و تقسیم آن میان مسکینان، به گونه‌ای که به هر مسکین نصف صاع برسد.

۳ـ در ازای اطعام هر مسکین، یک روز روزه بگیرد.

اما اگر شکار حیوانی هم‌تراز نداشته باشد، فرد میان دو چیز مختار است:

۱ـ تعیین ارزش شکار کشته‌شده و تهیهٔ غذا به همان میزان و تقسیم آن میان مسکینان، به طوری که به هر مسکین نصف صاع برسد.

۲ـ در ازای غذا دادن به هر مسکین، یک روز روزه بگیرد.

«فتاوى الشيخ ابن عثيمين» (۲۲/۲۰۵-۲۰۶).